Protocol Datrysiadau Lleol ar gyfer Cynghorau Cymuned

Cefndir

Mae’r Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus wedi cytuno â’r wyddor y dylid cyfeirio rhai cwynion yn erbyn Aelodau yn ôl i Gynghorau Tref a Chymuned i’w datrys yn lleol. Fodd bynnag, hyd yn hyn ni fu proses gyffredin i’w dilyn gan Gynghorau Tref a Chymuned wrth ddelio â materion o’r fath, Er mwyn cynorthwyo’r sector, mae Un Llais Cymru wedi llunio’r model brotocol canlynol y gall unrhyw Gyngor Tref a Chymuned ei ddefnyddio wrth ddelio â chwynion o’r fath.

Ar y sail hon, mae Cyngor Cymuned Penmynydd a Star wedi mabwysiadu'r Polisi a Gweithdrefn Datrys Lleol canlynol;

Y Broses Datrysiad Lleol

Materion y dylid eu hystyried o dan y broses hon
Cwynion lefel isel am Aelodau, gan gynnwys:

- Mân gwynion gan Aelodau am Aelodau
- Mân gwynion gan Swyddogion am Aelodau
- Aelodau yr honnir iddynt fethu dangos parch ac ystyriaeth i eraill - naill ai ar lafar neu’n ysgrifenedig
- Cwynion lefel isel ailadroddus

Materion na ddylid eu hystyried o dan y broses hon. Mae’r cwynion y mae’n rhaid eu cyfeirio at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn cynnwys:

- Cwynion a wneir gan aelod o’r cyhoedd
- Cwynion difrifol - torri’r Cod Ymddygiad/methiant i ddatgelu buddiannau/bwlïo/camddefnyddio swydd neu ymddiriedaeth/torri’r Cod dro ar ôl tro
- Cwynion a wnaed gan y Clerc/Swyddog Priodol
- Cwynion blinderus, maleisus neu wamal
- Cwynion Aelodau am swyddogion, y dylid delio â nhw trwy ddefnyddio proses cwynion mewnol y Cyngor

Y Broses

Y gŵyn - Byddai angen danfon y gŵyn at Glerc/Swyddog Priodol y Cyngor i gynnal didoliad cychwynnol i sicrhau fod y gŵyn ar lefel isel ac na ddylid delio â hi trwy gyflwyno cwyn i’r Ombwdsmon. Felly, os yn briodol, dylai’r Clerc/Swyddog Priodol geisio yn y lle cyntaf i gael datrysiad cynnar i unrhyw anghydfod o’r fath trwy drafod yn anffurfiol gyda’r aelodau unigol dan sylw cyn symud at y broses ddatrys a ddisgrifir isod. Mae’n hollbwysig fod yr aelod ‘cyhuddedig’ yn cael manylion llawn am y gŵyn yn eu herbyn fel eu bod yn enw cyfiawnder naturiol mewn sefyllfa i baratoi eu hymateb i’r cyhuddiad.

Proses Datrysiad

Rôl Cadeirydd/Is Gadeirydd y Cyngor yn y broses ganlynol yw peidio dyfarnu ar y gŵyn, ond yn hytrach ceisio cael yr Aelodau/swyddogion dan sylw i gytuno sut ellid datrys y mater(ion) mewn ffordd gyfeillgar.

Bydd y Clerc/Swyddog Priodol yn gweithredu’n hwylusydd ar gyfer y broses ddatrys isod. Os bydd y Clerc/ Swyddog Priodol angen unrhyw cymorth mi fydd hi / ef yn cysylltu gydag Un Llais Cymru.

Os yw’r gŵyn rhwng Aelodau ac eithrio Cadeirydd y Cyngor, bydd y Clerc/Swyddog Priodol a’r Cadeirydd yn cyfarfod yn unigol â’r achwynydd a’r Aelod y gwnaed y gŵyn yn ei erbyn/herbyn i geisio cael datrysiad y gall pawb gytuno arno.

Protocol Datrysiadau Lleol ar gyfer Cynghorau Cymuned

Os yw'r gŵyn rhwng Aelodau, ac os yw un ohonynt yn Gadeirydd y Cyngor, ond nid yr Is Gadeirydd, bydd y Clerc/Swyddog Priodol a'r Is Gadeirydd yn cyfarfod â'r achwynydd a'r Aelod y gwnaed y gŵyn yn ei erbyn/herbyn i geisio cael datrysiad y gall pawb gytuno arno.

Os gwnaed y gŵyn gan swyddog/gweithiwr, ond nid y Clerc/Swyddog Priodol, yn erbyn Aelod ac eithrio Cadeirydd y Cyngor, bydd y Clerc/Swyddog Priodol a Chadeirydd y Cyngor yn cyfarfod â'r swyddog a'r Aelod y gwnaed y gŵyn yn ei erbyn/herbyn i geisio cael datrysiad y gall pawb gytuno arno.

Os gwnaed y gŵyn gan swyddog/gweithiwr, ond nid y Clerc/Swyddog Priodol, yn erbyn Cadeirydd y Cyngor, bydd y Clerc/Swyddog Priodol ac Is Gadeirydd y Cyngor yn cyfarfod â'r swyddog a'r Cadeirydd i geisio cael datrysiad y gall pawb gytuno arno.

Os gwnaed y gŵyn gan y Clerc/Swyddog Priodol, mae'n debyg mai'r arfer gorau fyddai danfon y gŵyn ymlaen ar ffurf cwyn at yr Ombwdsmon.

Canlyniadau posib y broses

Os ceir cytundeb gan Aelodau a/neu swyddogion yn ystod y Cam hwn nid oes angen cymryd unrhyw gamau eraill. Os na ellir cael cytundeb byddai gan yr Aelod/swyddog a wnaeth y gŵyn y cyfle o hyd i gyfeirio'r mater at yr Ombwdsmon.

Gallai enghreifftiau o gytundebau gynnwys llythyr yn ymddiheuro, addewid neu ymrwymiad ysgrifenedig i beidio torri'r Cod Ymddygiad yn y dyfodol, ymrwymiad i dderbyn hyfforddiant neu gytundeb na ddylid, ar sail y dystiolaeth, cymryd unrhyw gamau pellach ac y dylid cau'r mater.

Amser ar gyfer y broses

Y bwriad yw y gellir cwblhau'r holl brosesau cyn gyflymed ag y bo modd er mwyn datrys y mater. Fodd bynnag, bydd yr union gyfnod o amser yn dibynnu ar argaeledd unigolion i ddod i'r cyfarfodydd.

Cofnod o Gyfarfodydd

Bydd unrhyw gyfarfodydd a gynhelir gyda'r bwriad o drafod materion cwynion a/neu ddatrys materion yn cael eu cofnodi. Mae hyn er mwyn sicrhau bod cytundebau'n cael eu casglu. Bydd hyn hefyd yn ddefnyddiol os yw pethau'n mynd ar chwâl neu'n gwaethygu a bod angen eu cyfeirio at yr Ombwdsmon. Gall hefyd fod yn ddefnyddiol fel tystiolaeth os bydd achosion tebyg pellach o dorri'r Cod Ymddygiad a chamymddwyn yn digwydd yn y dyfodol.

Torri'r Cod Ymddygiad

Rhaid i'r Cyngor fod yn glir ynghylch ei bwerau mewn perthynas â materion Cod Ymddygiad. Mater i'r Ombwdsmon yw ymchwilio i achosion posibl o dorri'r Cod. Mae Deddf Llywodraeth Leol 2000 yn rhoi'r awdurdod iddo gynnal ymchwiliadau o'r fath. Nid oes gan y Cyngor awdurdod cyfreithiol i gynnal ymchwiliadau o'r fath nac i wneud canfyddiadau o dorri'r Cod Ymddygiad, sef penderfyniadau na ellir ond eu gwneud gan Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru.